

Medborgarsamtal

Det goda samtalet är så
viktigt

Vad, hur och varför?

bärkraft.ax

Varför medborgarsamtal?

Samtal människor emellan kan fungera som ett vaccin mot polarisering i samhället och ett sätt att fördjupa demokratin. Syftet är inte att övertala, debattera eller övertyga andra, utan samtalen i sig fungerar som en övning för både samtalsledare och deltagare att bli bättre samtalspartners – att lyssna, ta in och reflektera och förstå varandra. Detta samtidigt som vi övar på att formulera våra egna känslor och tankar.

Våren 2020 uppstod ett behov av att få med ålänningarna i diskussionen om Ålands utveckling under och efter coronapandemin. Medaktörerna i nätverket bärkraft.ax tog därför gemensamt initiativ till och arrangerade under hösten samma år ett antal medborgarsamtal. Initiativet togs väl emot av deltagarna och det sammanställda materialet från tio samtalstillfällen kompletterade de idé- och utvecklingsgrupper som tillsattes av landskapsregeringen för att föra dialog kring utvecklingen av det åländska samhället under och efter pandemin.

Medborgarsamtal är inte ett seminarium, en föreläsning eller ett panelsamtal. Medborgarsamtalen är just **samtal**, där alla på ett strukturerat sätt får komma till tals utifrån sina egna förutsättningar och där alla ges möjlighet att prata om sina egna erfarenheter.

Initiativet med medborgarsamtal vilar på en vilja att skapa långsiktiga och återkommande strukturer där människor i det åländska samhället involveras i samhällsutvecklingen. Det är en del av visionen för det hållbara samhälle Åland strävar efter – där alla medborgare känner att de kan, om de vill, ha inflytande på beslut som påverkar deras egna liv.

Stödmaterial för dig som vill arrangera medborgarsamtal

Det här materialet finns som stöd för dig som vill arrangera medborgarsamtal. Materialet är sammanställt med inspiration av Dialogpaus, ett dialogkoncept utvecklat av finska Sitra och som nu drivs vidare av stiftelsen Dialogpaus.

”

Intressant att lyssna på andra perspektiv, bra samtalsklimat, bra att det är så öppen diskussion. Fler borde gå med så vi får ännu mer perspektiv.

- Deltagare hösten 2020

Här kan du bekanta dig närmare med stiftelsen Dialogpaus

”

Lite som terapi att
vara med på detta.

- Deltagare hösten 2020

Dessa steg är bra att fundera i planeringen av samtalet

- ➞ Vilket behov möter medborgarsamtalet? Vad eftersträvar det?
- ➞ Sammanfatta samtalets syfte, ämne och mål
- ➞ Samtalets behov och mål kan vara två olika saker
- ➞ Ett tydligt mål hjälper dig att fastställa varför samtalet ordnas
- ➞ Definiera målgruppen, vem borde vara med?
- ➞ Planera medborgarsamtalens utrymmen
- ➞ Planera serveringen, borde man ha kaffe, te eller någonting annat?
- ➞ Planera hur du ska nå ut med inbjudan och budskapet
- ➞ Fundera färdigt, vad händer efter samtalet – Vad hoppas man ska hända efter den? Vem som borde fortsätta diskussionen?

Samtalets mål

Ett tydligt mål hjälper dig att fastställa varför samtalet ordnas. Vilket behov möter samtalet, vad eftersträvar det och vad hoppas man ska hända efter det?

Samtalets behov och mål kan vara två olika saker. Det är inte gynnsamt att ordna samtal utan ett tydligt behov.

Målet kan vara till exempel att

- ➞ Öka förståelsen om ämnet som behandlas
- ➞ Förstå olika perspektiv och orsakerna som ligger bakom dem
- ➞ Behandla ämnen tillsammans före beslutsfattande eller som en del av beredningen
- ➞ Stärka känslan av delaktighet hos människor med olika utgångspunkter eller från olika organisationer
- ➞ Förbinda sig till ämnet som behandlas
- ➞ Förebygga eller jämka konflikter

Efter planering kan du börja med andra förberedelser

- 1 Sätt dig in i ämnet
- 2 Lär dig styråtgärderna
- 3 Förbered dig för olika situationer
- 4 Välj inledningen till diskussion

Hur går det till?

Alla sitter i en cirkel och har papper och penna till hands. Alla presenterar sig med sitt förnamn. Samtalsledaren presenterar **“Spelreglerna för ett konstruktivt samtal”**. En eller två skrivare utses.

Under medborgarsamtalets gång uppmuntrar samtalsledaren till dialog, aktiverar deltagarna genom direkta frågor och uppmuntrar alla till att lyssna på varandra. Samtalet ska vara jämlikt och konstruktivt och alla ska komma till tals.

Samtalet ska inte vara allmänt utan utgå från deltagarnas egna erfarenheter. Skrivarna sammanfattar vad som sägs, utan att redigera innehållet. Samtalet är konfidentiellt, förutsatt att man inte kommer överens om annat.

Medborgarsamtalet pågår minst en, helst tre – fyra timmar. Alla deltagare är närvarande under hela samtalet.

Manus

- 1 Inledning, inledande grej **3-10 min**
- 2 Spelregler **2-5 min**
- 3 Introduktion **2-15 min**
- 4 Diskussion parvis **5-10 min**
- 5 Gemensam diskussion **25-60 min**
- 6 Fördjupning (om ni har tid) **5-10 min**
- 7 Fortsatt diskussion (om ni har tid) **25-110 min**
- 8 Skriva ner insikterna **2-5 min**
- 9 Berätta om insikterna **5-10 min**
- 10 Tack och avslutning **1-5 min**

Välj metod

Välj den samtalsmetod som bäst stöder evenemangets mål.

Man kan kombinera metoder om man har tillräckligt med tid. Dialogen kan vara öppen eller strukturerad. Om du är nybörjare kan det vara lättare att börja med en strukturell dialog med ett detaljerat manus där inläggets längd är förutbestämd. När du får mer erfarenhet är det lättare att övergå till att styra en mer öppen dialog.

Man kan använda sig av följande metoder:

Smågruppsdialoger (under 10 personer) - en diskussion där alla deltagare får ordet och en person talar åt gången

Akvariediskussion - där en liten grupp diskuterar och de andra lyssnar i tur och ordning

Pardiskussioner - som kan användas som introduktion till diskussionens ämne eller för att fördjupa diskussionen

Kumulerande pardiskussioner - där man lyssnar på paren i tur och ordning och strävar efter att koppla nya inlägg till erfarenheterna

Storgruppsdialoger (över 10 personer) – alla kan bli hörda genom pardiskussioner

Att bjuda in till samtal

När du fastställt målen och målgruppen är det bra att stanna upp för att fundera var du kan nå din målgrupp och vad som skulle få dem att vilja delta i samtalet.

Det lönar sig att lägga ner tid på att bjuda in deltagarna – en mångsidig deltagargrupp har en betydande inverkan på hur djup dialogen blir och hur väl olika perspektiv lyfts fram. När man bjuder in deltagare är det gynnsamt att särskilt satsa på att bjuda in personer som vanligen lämnas utanför denna typ av samtal. Genom att följa tipsen nedan lyckas du med detta, men det kräver mer tid och resurser än vad du troligen tidigare lagt ner på att bjuda in deltagare. Det är inte lika ansträngande att få med dem som redan är aktiva.

Hur?

- 1 Identifiera samtalets målgrupp på basis av behovet och målet.** På basis av samtalets mål lönar det sig att fundera exakt vem man vill ha med. Vem påverkas av ämnet, för vem är det viktigt? Fundera också på vem som vanligtvis inte deltar i samtal om det här ämnet.
- 2 Hitta de bästa kontaktpersonerna för att nå målgruppen.** Identifiera några viktiga intressegrupper eller organisationer genom vilka du kan nå din målgrupp. Vem träffar dem redan nu?

3

Bjud in kontaktpersonerna till samtalet och få dem att förbinda sig till inbjudningsprocessen. Fundera tillsammans med varje intressegrupp på vilket som är det bästa sättet att få målgruppen att delta och engagera dem att bjuda in andra. Om samtalets ämne är viktigt för målgruppen är det lätt att tacka ja.

4

Använd rätt kanaler och målgruppens språk. Det är viktigt att inrikta inbjudningarna tillsammans med intressegrupperna. Vilka är just de inbjudningskanaler och sätt som får målgruppen att dyka upp? Kom ihåg att också anpassa inbjudningstexten till målgruppen.

På Dialogpaus
hemsida hittar du
tips på olika sätt att
bjuda in

”

”Intressant att höra allas tankar, och fint att vi får bli involverade. Ungdomar är inte så aktiva i politiken, inte så många politiska ungdomsorganisationer. Vi måste bli hörda i saker som gäller oss.”

- Deltagare hösten 2020

Jättebra att vi har fått ett forum där våra åsikter tas på allvar och förs vidare, för det saknas. Man ska ha respekt för att gruppen äldre inte är homogen. Kanske man borde höra med dem som är ännu äldre, t.ex. på äldreboende. Hur tänker dom?

- Deltagare hösten 2020

Samtalets början: inledning och roller

Samtalet börjar med en inledning till ett jämlikt och förtroendefullt bemötande. Det är viktigt att skapa en atmosfär där deltagarna litar på varandra och är beredda att dela sina erfarenheter med andra. När samtalet inleds ordentligt fördjupas deltagarnas förståelse om både de egna och andras synpunkter. I bästa fall lyckas man tänka tillsammans.

Hur?

Inled dialogen genom att tala om samtalets mål, roller och spelregler. I inledningen är det fördelaktigt att även gå igenom hur man kommer att öppna upp samtalet utanför gruppen, om det är meningen att man ska fortsätta samtalet. Om så är fallet, var fortsätter samtalet vem fortsätter det?

Berätta om din roll som **samtalets ledare** – din uppgift är att ansvara för tidtabellen samt att se till att alla får sin tur att tala och att samtalets spelregler följs. Ge dig själv rätten att ingripa till exempel genom att avbryta för långa anföranden. Berätta för deltagarna vad du förväntar dig och önskar dig av dem. Repetera spelreglerna för ett konstruktivt samtal.

Andra roller är till exempel **deltagare** och **sekreterare**. Du kan be deltagarna att lyssna på varandra och skriva ner sina tankar samt att ställa varandra direkta preciserande frågor. Sekreteraren skriver ner samtalet så noggrant som möjligt.

Det är bra att ha en öppen inledningsfråga så att den leder till djupare behandling av ämnet och får deltagarna att berätta om sina erfarenheter. Man kan presentera sig i samband med öppningsfrågan. Kom ihåg att tacka deltagarna och berätta hur viktigt det är att just de är på plats.

Man kan inleda ämnet till exempel genom **konst, dokument, fotografier eller anföranden**. Den inledande frågan kan också gälla erfarenheter, observationer, känslor, minnen, uppfattningar eller tankar.

Exempel på frågor för att inleda samtalet

- ➤ Vilka erfarenheter är längst fram i era tankar när ni kommer att diskutera det här ämnet?
- ➤ Vilka observationer eller känslor är kopplade till ämnet?
- ➤ Hur är det att diskutera det här ämnet tillsammans?
- ➤ Vart vill vi komma med vår diskussion?

Spelregler för ett konstruktivt samtal

Du kan även ändra formuleringen av samtalets spelregler så den passar din egen stil.

- 1 Lyssna på andra, avbryt inte och inled inte samtal vid sidan om.**
"Var och en måste ha rätt att i lugn och ro berätta om sina åsikter. Det är viktigt att vi inte avbryter varandra eller viskar med personen bredvid."
- 2 Delta i det som andra säger och använd vardagligt språk.**
"Syftet är att vi ska försöka koppla det vi säger till vad andra lyft fram under samtalet. Vi ska försöka använda vardagligt språk och undvika specialterminologi."
- 3 Berätta om dina egna erfarenheter.**
"För att vi bättre ska kunna förstå ämnet vi behandlar och varandra är det bra att tala om sina egna erfarenheter. Det betyder att vi berättar för de andra vilka faktorer, händelser och situationer har påverkat våra egna uppfattningar."

- 4 Var närvarande och respektera andra och samtalets konfidentialitet.**
"I dialogen är det viktigt att vi koncentrerar oss helt och hållet på varandra och på att förstå ärendet som behandlas. Vi ska respektera människors olika synpunkter. Vi ska se till att hålla samtalet konfidentiellt så att alla kan tala så fritt som möjligt."
- 5 Sök och samla. Bearbeta modigt konflikter som uppstår och sök efter sådant som förblivit i gömman. Tilltala andra direkt och fråga om deras synpunkter.**
"Dialogen ska vara en trygg situation där man kan behandla konflikter. Dessutom är det viktigt att söka sådant som vi inte märkt av en eller annan orsak. Till slut kan vi utforska hur synpunkterna som kommit fram under diskussionen är kopplade till varandra."

Exempelmanus

- ➞ **Dialogpaus** - diskussioner om Europas framtid
- ➞ **Dialogpaus** - identifiering av kunnande
- ➞ **Medborgarsamtal** - hur ska Åland utvecklas under pandemin?

Fler verktyg...

Så här förbereder
du dig på att
hantera konflikter

Så här tar du
hänsyn till olika
språkanvändare i
en dialog

Hur förbereda
sig för samtal
på distans?

Aktivera tysta
röster i samtalet

Samtalets
skeden och mål -
ladda ner en
planeringsguide

Så här kommer
du vidare från en
återvändsgränd